

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Maddi Oxarango

*Donoztiri,
Nafarroa
Beherea
(1907-2009)*

Aurkibidea

Biografia

1907ko agorrilaren 11n sortu zen Marie Petrissans, Donostiri Mendiburuko Bordan. Lau haurrideetarik zaharrena. Zazpi urte zituenean 1914-1918ko gerla jin zen eta arreba ttipiaz arduratu behar izan zuen; horregatik arrunt gutti ibili zen eskolan. Sehi egon zen zortzi urtez, ezkondu arte. Artetik josten ere ikasi zuen. Herritar batekin ezkondu zen 1931n (24 urte zituen). Bost urtez elkarrekin lan egin zuten Lüküzeko jauregian: senarra auto gidaria zen eta Maddi, besteak beste, sukaldaria. Ondotik Donapaleura joan ziren bizitzera eta sei haur hazi zituzten bertan. Senarrak kanpoan lan egiten zuen bitartean, Maddi etxean gelditzen zen haurrez, baratzeaz eta animaliez (behi eta urde) arduratzeko. 94 urte ukan zituenean, Donapaleuko xahar etxean sartu zen Maddi. 2009ko abenduaren 29an zendu zen Maddi Amikuzeko hiriburuan, 102 urtetan.

Zintak

DTI-001

- **Proiektua:** Euskal kultur erakundearen artxiboak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lekumberri, Terexa
- **Data:** 2007-07-24
- **Iraupena:** 40 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Donostiriko neskato baten haurtzaroa et gaztaroa 1907-1925 arte hortan

- **Erref:** DTI-001/001
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:00:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ekonomia eta industria » Kanpora lanera
- Lanbideak » Neskameak
- Politika » Gerra aurea » I. Mundu Gerra (1914-1918)

Laburpena:

Maddi baserri batean sortua da eta ez da kasik batere ibili eskolan. Hamaika urtetatik hara, segi egon da eta josten ikasten, ezkondu arte. Akizen segi zelarik berak frantsesa irakurtzen ikasi zuen.

2. Etxetiar izaitea

- **Erref:** DTI-001/002
- **Iraupena:** 0:00:29. **Hasi:** 00:00:44. **Bukatu:** 00:01:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Laborari etxetiarrek nagusi baten etxean eta lurretan bizi ziren eta alokairu bat zor zioten : kabalen salmentaren erdia, uzten erdia etabar. Garai hartan etxetiar frango baziren Donapaleu euskaldean.

3. Baserriko lanaren dorpea

- **Erref:** DTI-001/003
- **Iraupena:** 0:00:21. **Hasi:** 00:01:13. **Bukatu:** 00:01:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak

Laburpena:

Aitzurka, iraultzen edo egur pikatzen, lan guziak eskuz egiten ziren Euskal Herriko etxalde edo baserrietan XX.mendearen lehen zatian.

4. 1914-1918 gerla

- **Erref:** DTI-001/004
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:01:34. **Bukatu:** 00:02:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Politika » Gerra aurea » I. Mundu Gerra (1914-1918)

Laburpena:

Maddi Oxarangok 7 urte zituenean, aita eta osaba joan zitzaizkion gerlara. Maddik eskola utzi zuen bere ahizpa ttipia zaintzeko. Etxeko lanak emaztek egiten zituzten.

5. Ogiaren egitea

- **Erref:** DTI-001/005
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:02:34. **Bukatu:** 00:03:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Asteko ogia egiten zuten Dohoztiri Mendiko Bordan : irina ohatu, urarekin nahasi, altxagarria ezarri, hanbat jestu bereziek egiten duten ogi ona.

6. Haurtzaroko oroitzapen bat

- **Erref:** DTI-001/006
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:03:10. **Bukatu:** 00:03:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

Maddi Oxarango oroitzen da ama joanik erosketa egitera eta bera eta bere anaia 3 ilabeteko ahizpa tipiaren zain egonik etxean. Iluna jinik eta sua itzalirik, auzora joan ziren gauzez gau hiru haurrideak lo egitera

7. Donoztiriko pertsonai oroigarriak

- **Erref:** DTI-001/007
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:03:55. **Bukatu:** 00:04:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Maddi Oxarango oroitzapen berezia dauka haurtzaroan auzoan bizi zen emazte batetaz. Honek erretzen zuen eta Maddi igortzen zuen herriko saltegira sudurreko tabako eroatera.

8. Donoztiriko andere-serora eta ezkila-joilea

- **Erref:** DTI-001/008
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:04:52. **Bukatu:** 00:05:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Bi pertsonai desberdinen ziren Dohoztirin. Andere-serora mutxurdina zen, eliza garbitzen zuen, ostiak egiten, katixima erakasten. Ezkila-joilea elizatik hurbil hurbila bizi zen.

9. Otzozelaiko harpeen aurkikuntza (Donamartiri- Isturitze)

- **Erref:** DTI-001/009
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:05:53. **Bukatu:** 00:07:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Eiherazain familia bateko bi anaiek aurkitu zuzten harpe horiek. Isturitzetik, Donamartiritik bai eta ere auzo herrietatik, jende frango sartu ziren harpeetan, horietan barnean kokaturik egon zen Mehaineko erretorra.

10. Etxekandere baten segi, dendari baten apendiz.

- **Erref:** DTI-001/010
- **Iraupena:** 0:00:21. **Hasi:** 00:07:28. **Bukatu:** 00:07:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza
- Lanbideak » Neskameak
- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

Ezinbestezko bi egonaldi egiten zituen garai batean edozein neska gaztek: segi egoiten zen etxe baten eramaiten jakiteko, josten ere ikasten zuen dendari baten etxean.

11. Lukuzeko jauregiko neskato baten bizia

- **Erref:** DTI-001/011
- **Iraupena:** 0:03:03. **Hasi:** 00:07:49. **Bukatu:** 00:10:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Lanbideak » Neskameak
- Lanbideak » Beste batzuk

Laburpena:

Sei langile baziren garai batean Lukuzeko jauregian, bakoitzak bere betebeharrak bereziak zituela : kozinertsa, baratzezaina... Behiak, lurrak eta bereziki mahasti frango bazituen jauregiak.

12. Familia xoil baten bizia Donapaleun 1940-1950 hamarkadetan

- **Erref:** DTI-001/012
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:10:52. **Bukatu:** 00:11:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Maddiren senarra lanean ari zen etxez etxe. Maddi haurren hazteaz eta hezteaz arduratzen zen. Behi batzu eta oiloak ere bazituzten.

13. Komunione egunetako menu berezia

- **Erref:** DTI-001/013
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:11:39. **Bukatu:** 00:12:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Errezetak

Laburpena:

Besta egunetan, ez ohiko apairuak antolatzen ziren. Maddi Oxarangok zehazten du zer eskaintzen zuen gomitei komunione egunetan.

14. Pekadaren errezeta

- **Erref:** DTI-001/014
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:12:13. **Bukatu:** 00:13:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Errezetak

Laburpena:

Maddi Oxarangok ikasi du pekada kozinatzen segi zelarik Akizen. Bere errezeta ematen digu.

15. Aza haragiz betea

- **Erref:** DTI-001/015
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:13:05. **Bukatu:** 00:14:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Errezetak

Laburpena:

Maddi Oxarangok badaki azaren kozinatzen eta bere segetua ematen digu.

16. Burraren (gurina) eta xaboiaren egitea

- **Erref:** DTI-001/016
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:14:07. **Bukatu:** 00:14:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Maddi Oxarangok aipatzen du gurinaren eta xaboiaren egitea.

17. Xuriketen egitea

- **Erref:** DTI-001/017
- **Iraupena:** 0:00:23. **Hasi:** 00:14:54. **Bukatu:** 00:15:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Maddi Oxarangok xuriketak « lessiveuse » batean egiten zituen (azpitik suarekin beroarazten den untzi handi bat) : xuriketak trenpatu, xaboinatu, « lessiveuse » delakoan egosarazi eta ondotik urean pasatu.

18. 1939-1945 eta Algeriako gerlen oroitzapenak

- **Erref:** DTI-001/018
- **Iraupena:** 0:04:08. **Hasi:** 00:15:17. **Bukatu:** 00:19:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)
- Politika » Algeriako gerra (1954-1962)

Laburpena:

Maddi Oxarangok Algeriako gerla (bere bi seme zaharrenak egon ziren Algerian) ezagutu du. Bainan oraino hurbilagotik bizi izan du bigarren gerla mundiala : Donapaleu zona okupatua izanez, alemanak baziren denetan (besteak beste auzapezaren eta apezaren etxean). Presoek ziratzen zituzten alemanen zapetak.

19. Auzoekilako harremanak

- **Erref:** DTI-001/019
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:19:25. **Bukatu:** 00:20:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:

Maddi Oxarangori auzoak heldu zitzaizkon arraultze eta esne keta. Bera ere ibiltzen zen auzoen laguntzen : belar pikatzen, ogi xutitzen, arto biltzen, mekaniketako bazkari prestatzen

20. Donapaleuko bestak

- **Erref:** DTI-001/020
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:20:55. **Bukatu:** 00:21:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa
- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

Sobera lan izanez etxean, Maddi Oxarangok ez zituen herriko bestak gozatzen : haatik haurrak pixka bat handitu zirenean, heien xeka joaiten zen, plazara, dantzaldia zen tokira, gauerditan.

21. Galabrotsak (gau arrabotsak)

- **Erref:** DTI-001/021
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:21:30. **Bukatu:** 00:22:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Alarguntasuna

Laburpena:

Maddi Oxarangok bi aldiz bederen entzun ditu galabrotsak (tutak gauaz) : bere izeba eta auzoaren kasuan. Lehena alargun batekin ezkondu zen ; bigarrena, bera alarguntsa izanez, garruztar batekin ezkontzera menturatu zen. Bi emaztek tutak jasan zituzten, sosa emanez gero gazteak ixildu ziren.

22. Elekrika (argi indarra)

- **Erref:** DTI-001/022
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:22:26. **Bukatu:** 00:23:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Berant artio elektrikarik ez ukanez, beste molde batez argitzen ziren jendeak (petroliozko lanpekin besteak beste).

23. Familia handiak

- **Erref:** DTI-001/023
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:23:00. **Bukatu:** 00:23:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi

Laburpena:

XX.mendeko lehen 50 urtetan, 10-12 haurretako familia asko baziren.

24. Haur ukaitea

- **Erref:** DTI-001/024

- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:23:44. **Bukatu:** 00:24:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

XX. mendeko lehen 50 urtetan, haurrak etxean ukaiten ziren, medikuarekin edo gehienetan emaitzarekin. Donapaleu euskaldeko emaitsa, garai hartan, Etchepare anderea zen.

25. Emaztearen tokia biziaren erritoetan

- **Erref:** DTI-001/025
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:24:45. **Bukatu:** 00:27:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Errezetak

Laburpena:

Maddi Oxarangok ezagutu ditu emazte kozinertsak etxez etxe ibiltzen zirenak okasione berezietan (komunione eta ezkontzetan bereziki). Bera ibili da auzo etxeetako hilen beztitzen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2025-06-09

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com